

22. СЕУ „Георги Стойков Раковски“

1463 София, район „Триадница“, бул. “Витоша“ №134,
rakovski22sou@abv.bg, www.22seu.org, тел.: 02 9 52 21 18

УТВЪРЖДАВАМ: /п/

ЕЛЕНА КЪРПАЧЕВА

ДИРЕКТОР НА 22.СЕУ

ПРОГРАМА

за

Гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование

за учебната 2024 – 2025 година

*Програмата е приета на Педагогически съвет с Протокол № 9/13.09.2024 г и заповед
№ 2281/13.09.2024 г.*

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

Учебната програма е създадена в изпълнение изискванията на Националната програма „НА УЧИЛИЩЕ БЕЗ ОТСЪСТВИЯ”, Мярка „Без свободен час”. Предназначена е за учители-неспécialисти, които ще водят учебни часове в случай на отсъстващи от учебни занятия учители и не осигурени заместници-специалисти. Съобразена е както с основните потребности и интереси на учениците от V,VI,VIII до XII клас, така и с приоритетите и ресурса на училището.

II. ЦЕЛ, ОСНОВНИ ЗАДАЧИ И ПРИНЦИПИ

Главната цел на настоящата програма на 22.СЕУ „Г.С.Раковски“ е формиране на социално ангажирани личности с изградени умения и компетентности за пълноценна реализация в съвременното демократично общество.

Специфичните цели визират:

- насърчаване и подкрепа на децата и младите хора в процеса на социализация и утвърждаването им като достойни граждани;
- придобиване на нагласи, знания и умения, необходими на всички, за да учат цял живот, да се трудят и проявяват високо гражданско съзнание;
- максимално развитие потенциала на всяко дете/юноша и възможност за самореализация като зачита правилата и не накърнява правото на другите да осъществяват своите житейски планове.

Основни задачи:

1. Създаване на благоприятна педагогическа обстановка, която да осигури на учениците възможност да осъзнаят и осмислят всички аспекти и измерения на ГО.
2. Запознаване на учители и класни ръководители с нови, успешни педагогически практики, ценен чуждестранен опит, осигуряване на компетентна помощ от експерти.
3. Учениците да участват пряко в дискусии, форуми и дебати по обществено значими и социални въпроси.
4. Да се изградят у учениците нагласи за грижливо отношение към продуктите на човешкия труд.
5. Насищане с необходимата литература, създаване на банка за съхранение на добър опит, идеи, презентации, филми.
6. Изграждане на гражданска култура чрез овладяване на граждански знания и формиране на граждански навици и добродетели, позитивна ценностна система и обективен правилен светоглед.

7. Възпитание в дух на демократично гражданство и патриотизъм, национално самочувствие и гордост.

8. Ефективно здравно и екологично възпитание, предпазване от рискове, заболявания и зависимости, насочване към здравословен начин на живот, физическа активност, спорт и туризъм.

9. Формиране на разумна потребителска и финансова култура, спестовност, почит и уважение към труда на хората, съхраняване и естетизиране на учебната среда.

10. Поетапно и в зависимост от възрастта да се изградят представите на младите хора за начина на живот и проблемите в съвременните условия в страната и в ЕС.

11. Да се формира достатъчна за етапа на образование организационна, икономическа, здравна, естетическа и екологична култура.

Училищната програма е построена върху няколко принципа:

- Интеграция и мултидисциплинарност през целия курс на обучение 1 – 12 клас, без да се предвиждат допълнителни учебни часове чрез използване на съдържателния и технологичен капацитет на основните учебни дисциплини и на дейността на класния ръководител.

- Постепенност, прогресивност и спираловидност на процеса на обучение и възпитание. Всички аспекти на ГО се застъпват още в начален етап, а във всяка следваща степен тяхното съдържание се обогатява, разширява и усложнява, съобразено с ДОС.

- Ориентираност към всяко дете, към конкретния ученик, равен достъп за всеки и всички, сътрудничество, отговорна комуникация и хуманизъм на педагогическите взаимодействия.

- Плуралистичност на обучението, паралелни интерпретации, представяне на различни гледни точки и изключване на всякакви идеологизация.

- Активност, самостоятелност, съотговорност, ефективност при търсене на аргументи, варианти, идеи, форми и методи и тяхното реализиране.

- Гъвкавост, диалогичност, дискуссионност, новаторство, творчество. Програмата предлага възможни модели, а учители, ученици могат да избират варианти, съобразени с конкретните условия в нашето училище, своя клас, актуални потребности на децата и юношите във възникнала ситуация, нагласите на родителите и др.

III. ЯДРО И КОМПОНЕНТИ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ, ФОРМИ И МЕТОДИ НА РАБОТА

Широкото схващане за гражданското образование включва голям кръг от проблеми, които в своето единство са необходими, за да могат сегашните ученици да станат достойни бъдещи граждани, притежаващи богата информираност и култура, висока компетентност и лична отговорност при участието си в живота на

демогратичното общество. Обучението и възпитанието в 22 СЕУ „Г.С.Раковски“ е отворено към всички нови проблеми, които могат да се окажат значими за гражданската култура на младите хора след време. Ядрото на ГО включва четири основни компонента:

1. Демокрация, власт и институции.
2. Граждански права, свободи и задължения.
3. Национална идентичност.
4. Социална кохезия (връзка, сближаване) и различия.

Съдържателното ядро на ГО е насочено към натрупване на граждански знания, включващи фундаментални идеи и информация, необходима на всеки човек, за да е ефективен и отговорен гражданин. Те следва да се превърнат в интелектуални навици и навици за участие, свързани с граждански умения и компетентности за:

- основни житейски умения;
- умения за общуване при решаване на социални проблеми в бита;
- взимане на решения;
- работа в екип;
- решаване на конфликти и постигане на разбирателство;
- умения за отстояване на безопасно поведение и поемане на отговорност;
- действия и условия при стрес и екстремни ситуации;
- интеркултурни взаимоотношения;
- участие със свой принос в граждански инициативи и в училищния живот.

Крайният резултат е изграждане на граждански и общочовешки добродетели като основни черти на характера на „базовата личност“ на всяко дете и младеж. Те са необходими за съхранението и усъвършенстване на конституционната демокрация и крехкото ни гражданско общество, за формиране на така необходимите самодисциплина, честност, патриотизъм, толерантност, уважение и зачитане на ценността и достойнството на всеки човек.

IV. МОДУЛИ И ДЕЙНОСТИ

Гражданското образование има три основни измерения:

- познавателно: придобиване и осмисляне на идеи, понятия, системи и концепции;

- социално: способност да се практикува демокрацията във всички форми и във всички области и етапи в живота на човека: в детството, юношеството и зрелия живот;

- емоционално: разпознаване и приемане на ценностите на демократичното общество.

ТЕМИ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ за НАЧАЛЕН ЕТАП (I – IV клас)

РАЗДЕЛ	ТЕМИ
I. Аз и моят свят / Моят дом и моето семейство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формиране на представи за собственото „Аз“ 2. Какво мога да правя най-добре? 3. Моите права, задължения и отговорности въкъщи. 4. Достойнство и основни човешки права 5. Семейство и род 6. Училищен живот 7. Моят роден край 8. Увереност и умение за общуване
II. Обучение в мир и мирно решаване на конфликти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Колко всички си приличаме и колко сме различни? 2. Формиране на първите умения за групова дейност. 3. Толерантност, търпимост, уважение към другите и към себе си – как ги разбирам и прилагам?
III. Аз съм гражданин на моята държава	<ol style="list-style-type: none"> 1. Национални символи 2. Официални празници в Република България 3. Основни права, свободи и отговорности на детето и гражданина на Република България 4. Значими национални културни достижения 5. Умение да живеем заедно – АЗ и ДРУГИТЕ
IV. Правата на детето	<ol style="list-style-type: none"> 1. Първи знания за правата и свободите, за границата между разрешено и забранено.
V. Аз и светът на възрастните	<ol style="list-style-type: none"> 1. Видове собственост 2. Професии и длъжности

	<p>3. Семейни доходи и планиране на личния бюджет</p> <p>4. Как се печелят и харчат парите?</p>
<p>VI. Защита на живота и реакция в критична ситуация</p>	<p>1. Правила за безопасност на движението</p> <p>2. Бедствия, аварии, инциденти</p> <p>3. Как да се справям в критични ситуации и конфликти?</p>

ТЕМИ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ за ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП (V – VIII клас)

РАЗДЕЛ	ТЕМИ
I. Моята самооценка.	<p>1. Силните и слабите страни на човека.</p> <p>2. Какъв ще стана когато порасна голям?</p> <p>3. Как да придобия чувство за идентичност и собствена стойност?</p>
II. Аз и другите.	<p>1. Създаване на правила за съвместен живот в класа.</p> <p>2. Приятели и врагове. Междуполово разбирателство.</p> <p>3. Хубаво ли е да си различен?</p> <p>4. Различията около нас: как ги приемаме и подкрепяме?</p> <p>5. Отношенията в обществото /в магазина, на улицата, в автбуса, в болницата/.</p> <p>6. Междуличностни отношения /учител-ученик, ученик-учител, ученик-родител, ученик-общество/. Приятелството – що е то и има ли бъдеще? Какви качества трябва да притежава твойт приятел?</p> <p>7. Какви качества трябва да притежава достойният човек?</p>
III. Демокрацията в „малкото ни общество”.	<p>1. Сътрудничество, комуникация, уважение и разбирателство.</p> <p>2. Права и отговорности – какво зная и не зная за тях?</p> <p>3. Чувствам се по-отговорен за всичко, което се случва в училище!</p> <p>4. Образование без предрасъдъци и дискриминация.</p>

	<p>5. Какво да променим в училище? Предложения, препоръки, мотиви.</p> <p>6. Ценностите, които осмислят човешкия живот.</p>
IV. Обучение за мир и мирно решаване на конфликти.	<p>1. Причини за растящата агресия и насилие в училище и извън него.</p> <p>2. Силове и начини за разрешаване на спорове и конфликти.</p> <p>3. С какво мога да допринеса, за да има ред, дисциплина и сигурност в моето училище?</p> <p>4. Как да се справим в критична ситуация?</p> <p>5. Първа помощ в екстремни ситуации.</p>
V. Основни човешки права, свободи и задължения.	<p>1. Запознаване с помощта на избрани текстове от основни документи – Конституция на РБ, Международната харта за правата на човека и др.</p> <p>2. Институции в РБ /Парламент, Президент, Министър-председател, Кмет, Областен управител/. Какво знаем за тях – функции, правомощия? Кой е...?</p> <p>3. Символи и ритуали в РБ /химн, герб, знаме на РБ/.</p>
VI. Аз съм бъдещ достоен гражданин на моята родина.	<p>1. Емоционално споделяне и съпреживяване на природни красоти, богато историческо наследство и успехи днес – на живо и чрез съвременните технологии.</p> <p>2. Храмовете на България.</p> <p>3. Искам да се запозная със 100-те национални туристически обекта на България.</p>
VII. Екология и здраве – отговорност за себе си.	<p>1. Пубертетът и хигиена на човешкото тяло и ум.</p> <p>2. Естетика и култура на половото общуване.</p> <p>3. Здравословно хранене и вредата от диетите: анорексия и булимия.</p> <p>4. Наднормено тегло и затлъстяване.</p> <p>5. Измамните блаженства: алкохол, цигари, дрога.</p> <p>6. Сърфирането в интернет – какви</p>

	опасности крие?
VIII. Потребителска и финансова култура.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Съвременната потребителска мания. 2. Вредни продукти в нашите магазини. 3. Семейен и личен бюджет. 4. Отношението към парите и материалните ценности. 5. Какво е икономическа криза и как да излезем от нея.

ТЕМИ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ за ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП (IX – XII клас)

РАЗДЕЛ	ТЕМИ
I. Моето „Аз“ – реалистична оценка.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Какъв човек си и какъв искаш да бъдеш? 2. Трудности, с които не успяваш да се справиш? 3. Асертивното поведение – увереност в себе си. 4. Всичко зависи от теб!
II. Образование за мир и мирно решаване на конфликти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Живот в промените и отговорно гражданско поведение. 2. Подготовка на младите хора за мир и ненасилие. 3. Ефективно общуване – преодоляване на стрес и напрежение, отстояване на права, водене на преговори.
III. Гражданите, политиката, демокрацията	<ol style="list-style-type: none"> 1. Що е демокрация? 2. Европейска демокрация в България за управление в услуга на гражданите 3. Политически модели на управление. 4. ЕС. България в ЕС. Ролята на България в ЕС.
IV. Гражданите, властта и държавата	<ol style="list-style-type: none"> 1. Политически системи. <ul style="list-style-type: none"> - Държавна власт - Държавно управление - Държавен апарат

	<ul style="list-style-type: none"> - Дипломация 2. Форми на държавно управление. 3. Форми на държавно устройство. 4. Държавни символи
V. Национална идентичност и различия в обществото	<ul style="list-style-type: none"> 1. Нация и национална държава. Национална идентичност и групови идентичности. 2. Малцинства и образователни институции: регламентирано равноправие и фактически ограничения. 3. Толерантност, а не ксенофобия! 4. Нарушаване на човешките права по света: глад, бедност, деца-войници...
VI. Граждани, права и отговорности	<ul style="list-style-type: none"> 1. Правата на човека и граждански права. 2. Правата на човека и държавните институции: защита на правата на човека срещу ограничаването и нарушаването им от институциите. 3. Граждански форми на отстояване на човешките права. 4. Индивидуални и колективни права.
VII. България и светът	<ul style="list-style-type: none"> 1. Европейска идентичност и „границите“ на Европа. 2. Глобализацията – тревоги и надежди. 3. Дилемата – универсализация или глобализация. 4. Аз, България и променящия се свят. 5. Глобалните проблеми и възможните решения.

ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Примерни теми
1. Хранене. Гладуването – ползи и вреди.
2. Здравословно хранене и вредата от диетите: анорексия и болимия.
3. Необходимост от спазване на дневен режим.
4. Лична хигиена, облекло, външен вид.
5. Физическо развитие и дееспособност.
6. Психично здраве и личностно развитие.

7. Сексуално здраве.
8. Предпазване от употреба на психоактивни вещества.
9. Вредата от телевизията и компютъра.
10. Новият наркотик интернет – как да се спасим?
11. Агресията в училище и извън него (опазване живота и здравето на децата и учениците, опазване на материалната база в училище и на обществени места).
12. Екология и опазване на околната среда.
13. Безопасно движение на улицата и пътя.
14. Мамо, не пуши цигари, защото ....

ПСИХОФИЗИЧЕСКО И КОГНИТИВНО РАЗВИТИЕ

Примерни теми
1. Щом не ме е донесъл щъркелът, тогава?
2. Кои събития от външния свят предизвикват реакция в мен?
3. Как да подобря общуването си с другите и да се откажа от лошите привички?
4. Какво знаем за зависимостите – алкохол, хазарт, наркотици?
5. Народопсихология: „С каквото се събереш, такъв ставаш!“. Жертви ли сме на наказанията на родителите си?
6. Пътят между истината и лъжата. Последствията.
7. Любовта и уважението като духовни ценности. Омраза и завист.
8. Какво мисля за „правилата“: - Трябва постоянно да съм нащрек, за да не ме смачка този ужасен живот! - Трябва да полагам максимални усилия, за да се представя винаги в най-добра светлина! - Никой няма право на грешки. Ако човек сгреша, трябва да бъде жестоко наказан! - Трябва да държа хората на дистанция, за да не ме наранят! - Трябва да се представям само в най-добра светлина! - Трябва по всякакъв начин да се старая да си „пасна“ с другите (да се нагодя към другите)! - Трябва да успея на всяка цена!
9. Благотворителност.
10. Моята мечта е...
11. Аз нямам родители. Живея сам, в дом за деца, лишени от родителска грижа. За мен се грижи държавата...
12. Ценностите, които осмислят човешкия живот.

13. Какви качества трябва да притежава достойният човек?

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

- Повишаване на личното самочувствие на обучаваните и формиране на умения и нагласи за участие в проблемите на класа, училището, обществото;
- Умения за активно участие в социалния и обществения живот на страната;
- Знания за здравословен начин на живот;
- Приобщаване към личните и обществени проблеми;
- Изграждане на собствена позиция по социално-значими въпроси и умения за изразяването ѝ;
- Перспективно мислене, отговорно отношение и положителни нагласи към хората и света като цяло;
- Умения за водене на социален диалог по наболели проблеми на училищно ниво, в семейството, обществото;
- Създаване на социални контакти;
- Знания за духовните и социалните ценности, интеркултурност;
- Изграждане на усет за индивидуалност;

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

1. Всеки преподавател има право на избор на тема от учебната програма. При избора се има предвид възрастта на учениците и най-вече техният интерес към определена проблематика.
2. Основна форма на работа – дискусия. Други форми – казуси, анкети, изследвания, сбирки, ситуационни игри, тематични презентации.
3. Основен принцип на работа – активност и дискуссионност, които позволяват активно участие на учениците, възможности за изразяване на собствени ценности, нагласи, гледни точки.
4. Контрол по изпълнението на учебната програма се осъществява от директора на училището и заместник-директора по учебната дейност .